

Vážený pán predseda Súdnej rady SR,
vážení členovia Súdnej rady SR,

K predkladanej úprave § 326a Trestného zákona do MPK, ktoré končí dňa 15.07.2020 mám zásadné pripomienky:

Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2020-2024 uvádza, že vláda zväzi zavedenie trestného činu ohýbania práva do Trestného zákona a to **podľa vzoru nemeckej právnej úpravy**.

V dôvodovej správe k predkladanému ustanoveniu § 326a Trestného zákona sa uvádza:

„navrhovaným trestným činom zneužitia práva dochádza k realizácii Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024. Z hľadiska systematiky je zaradený medzi trestné činy proti poriadku vo verejných veciach do ôsmej hlavy II. dielu (**trestné činy verejných činiteľov**). Objektom tohto trestného činu je ochrana výkonu spravodlivosti, či záujem na riadnom uplatňovaní právnych noriem a dodržiavanie princípu právnej istoty. **Subjekt tohto trestného činu je špeciálny, môže ním byť iba sudca alebo rozhodca.** Podstatou pre spáchanie tohto trestného činu je, že sudca či rozhodca rozhodne v zjavnom rozpore so zákonom v prospech či neprospech účastníka konania na súde. Z hľadiska subjektívnej stránky sa pri trestnom čine zneužitia práva vyžaduje úmyselné zavinenie. Trestnoprávne postihnuteľným podľa tohto trestného činu tak nie je samotné porušenie zákona bez ďalšieho, ale k porušeniu zákona, či nesprávneho výkladu právnej normy proti jej zmyslu alebo účelu musí pristúpiť aj úmyselné zavinenie rozhodovacieho subjektu, teda vedomosť o tom, že zneužíva právnu normu, aby svojím rozhodnutím úmyselne poskytol neoprávnenú výhodu, či neoprávnenú ujmu adresátovi rozhodnutia, ako aj to, že ide o podstatné porušenie výkladu právnej normy, ktoré môže ovplyvniť výsledok rozhodovacieho procesu verejného činiteľa. Ďalšou podmienkou pre naplnenie skutkovej podstaty trestného činu zneužitia práva teda vždy bude to, aby uvedeným konaním sudcu či rozhodcu došlo k **určitému** zvýhodneniu, alebo naopak poškodeniu adresáta rozhodnutia. Bez tohto následku by neboli znaky skutkovej podstaty tohto trestného činu naplnené. Pôjde tak vždy iba o také rozhodnutie, ktorým došlo k určitému zvýhodneniu či poškodeniu adresáta, inak povedané, nepôjde o každé rozhodnutie, ku ktorému sudca či

rozhodca dospel nesprávnym výkladom práva, ale musí súčasne dôjsť k následku, ktorým je zvýhodnenie, či poškodenie adresáta rozhodnutia.“

Z dôvodovej správy k predkladanému ustanoveniu nevyplýva, prečo v návrhu tohto ustanovenia vláda „oklieštila“ nemeckú právnu úpravu len na sudcu a rozhodcu a rovnako nebrala do úvahy viaceré nasledovné skutočnosti.

Nemecký Trestný zákonník nepozná všeobecnú skutkovú podstatu, ktorá by postihovala rôzne porušenia povinností, ako je to v § 326 Trestného zákona – zneužívanie právomoci verejného činiteľa u nás. Rovnako tak predkladateľ v súvislosti s existujúcimi ustanoveniami v našom Trestnom zákone zjavne ignoruje aj to, že **ani nedbanlivostná skutková podstata porovnateľná s trestným činom marenia úlohy verejným činiteľom podľa § 327 slovenského Trestného zákona v nemeckom práve tiež nemá náprotivok.** Potom má existencia ustanovenia trestného činu „prekrúcanie práva“ v nemeckom kódexe celkom iný kontext.

Trestný čin prekrúcania práva (§ 339 StGB) postihuje protiprávne konanie v rámci súdneho konania a niektorých iných konaní. V zmysle tejto skutkovej podstaty sa trestného činu dopustí „sudca **alebo iný úradný činiteľ** alebo rozhodca, ktorý sa pri vedení alebo rozhodovaní právnej veci v prospech alebo neprospech jednej strany dopustí prekrútenia práva“. Môže pritom ísť aj o konanie pred správnym orgánom, o disciplinárne konanie, rozhodovanie štátneho zástupcu – u nás prokurátora. Podľa judikatúry Spolkového súdneho dvora (BGH) nie každá nesprávna aplikácia práva naplňuje túto skutkovú podstatu. Musí ísť o porušenie práva v zmysle „elementárneho porušenia výkonu spravodlivosti“, pri ktorom úradný činiteľ „vedome a závažným spôsobom koná v rozpore s právom a zákonom“. BGH túto skutkovú podstatu vykladá reštriktívne, čo sa odôvodňuje potrebou chrániť nezávislosť súdnictva.

Pokiaľ ide o objektívnu stránku trestného činu prekrúcania práva, tak nemecké znenie skutkovej podstaty tohto trestného činu hovorí, že špeciálny subjekt sa dopustí „prekrúcania (ohýbania) práva“. Nemecký Trestný zákon už ďalej nevysvetľuje čo sa rozumie pod „prekrúcaním práva“. Zákondarca teda použil vágny právny pojem, ktorý nie je v zákone bližšie definovaný a výklad tohto pojmu je ponechaný na rozhodovaciu činnosť súdov. Výklad pojmu „prekrútenie práva“ v zmysle tejto skutkovej podstaty trestného činu je v nemeckej aplikačnej praxi pomerne sporný a právna veda často napáda výklad tohto pojmu, či jeho zužovanie rozhodovacou činnosťou vrcholových súdov v Spolkovej republike Nemecko.

Aby mohla byť naplnená skutková podstata trestného činu prekrúcania práva (u nás navrhovaný §326a – zneužitie práva) musí ísť v zmysle nemeckej právnej úpravy o úmyselné podstatné ignorovanie účelu právnej normy, resp. jej úplné ignorovanie pri rozhodovaní. K porušeniu zákona, či výkladu právnej normy proti jej zmyslu alebo účelu musí preto pristúpiť úmyselné zavinenie rozhodovacieho subjektu, teda vedomosť o tom, že zneužíva právnu normu, aby svojím rozhodnutím úmyselne poskytol neoprávnenú výhodu, či neoprávnenú ujmu adresátovi rozhodnutia, ako aj to, že ide o zásadné porušenie výkladu právnej normy, ktoré celkom určite môže ovplyvniť výsledok rozhodovacieho procesu verejného činiteľa (dôvodová správa u nás: „porušenie zákona, či nesprávny výklad právnej normy proti jej zmyslu“ „určité zvýhodnenie či poškodenie adresáta“).

Pojem verejný činiteľ, ktorý sa z pôvodného návrhu vytratil, je u nás na účely Trestného zákona vymedzený v § 128 ods. 1. Je ním napríklad poslanec NR SR, člen vlády, sudca, prokurátor alebo iná osoba zastávajúca funkciu v orgáne verejnej moci, príslušník ozbrojených síl, osoba v služobnom pomere, starosta, predseda vyššieho územného celku, poslanec orgánu územnej samosprávy, zamestnanec orgánu štátnej správy, územnej samosprávy, notár, súdny exekútor, ak sa podieľa na plnení úloh spoločnosti a štátu a používa pritom právomoc, ktorá mu bola v rámci zodpovednosti za plnenie týchto úloh zverená.

/K návrhu zmeny § 128 ods. 1 Tr. zák. navrhovateľ v dôvodovej správe uvádza v súvislosti so zavedením nového trestného činu prijatia a poskytnutia nenáležitej výhody podľa § 336c a 336d, že sa **rozširuje legálna definícia verejného činiteľa** aj o osobu, ktorá má z titulu svojho postavenia alebo funkcie právo rozhodovať alebo sa podieľa na rozhodovaní o nakladaní s majetkom, majetkovými právami a finančnými prostriedkami, pričom hospodárenie s nimi podlieha kontrole Najvyšším kontrolným úradom Slovenskej republiky./

Pokiaľ ide o spojenie „svojvoľne uplatní právo“ (teda nie svojvoľne rozhodne), tieto pojmy sa vzájomne vylučujú. Uplatnenie práva vo svojej podstate nemôže byť svojvoľným. Svojvoľným je práve konanie mimo práva, resp. výkladu právnej normy („úmyselné podstatné ignorovanie účelu právnej normy, resp. jej úplné ignorovanie pri rozhodovaní“).

Je potrebné dať do pozornosti, že v zmysle § 116 ods. 2 písm. e/ zák. č. 385/2000 Z.z. je závažným disciplinárnym previnením **svojvoľné rozhodnutie sudcu, ktoré je v rozpore s právom, ak týmto rozhodnutím sudca spôsobí značnú škodu alebo iný obzvlášť závažný následok.**

Navrhovateľ žiadnym spôsobom neuvádza, aký je rozdiel medzi „svojvoľným rozhodnutím sudcu, ktoré je v rozpore s právom“ a „svojvoľným uplatnením práva“. Inými slovami, na základe čoho (a kým) bude ustálené, kedy pôjde o disciplinárne previnenie sudcu a kedy o trestný čin zneužitia práva.

Pokiaľ navrhovateľ trvá, napriek existencii vyššie uvedenej našej právnej úpravy, na zavedení takéhoto ustanovenia do nášho Trestného zákona, je potrebné reflektovať na to, že v právnych veciach rozhoduje celé spektrum verejných činiteľov, a preto nie je opodstatnené (ani v dôvodovej správe vysvetlené) zužovanie subjektu tohto trestného činu iba na sudcov resp. rozhodcov. Subjekt tohto trestného činu by mal byť vymedzený tak, že sa ho môže dopustiť akýkoľvek verejný činiteľ (napríklad sudca, prokurátor, policajt, notár, súdny exekútor, primátor, pracovník katastra nehnuteľností s rozhodovacou právomocou, minister, pracovník správcu dane s rozhodovacou právomocou a podobne). Je potrebné zároveň zohľadniť existenciu ustanovení § 326 a § 327 Trestného zákona či § 116 ods. 2 písm. e/ zák. č. 385/2000 Z.z. ako aj vyriešiť pojmy „inéno tým poškodí“ či „svojvoľne uplatní právo“.

poznámka na záver:

Takáto právna úprava je aj v rozpore s Ústavou SR čl. 148 ods. 4, podľa ktorého za rozhodovanie nemožno sudcu ani prísediaceho sťahť, a to ani po zániku funkcie. Predpokladám však, že vláda v rámci pripravovanej rýchlej zmeny ústavy myslela aj na toto.

V Bratislave, 08.07.2020

Marcela Kosová